

ВИСНОВОК

наукового керівника щодо дисертації

Котенко Світлани Андріївни

на тему:

«Психологічний капітал як медіатор і модератор впливу вимог навчального середовища на емоційне вигорання і задоволеність життям у студентів»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 Психологія

Дисертаційна робота Котенко Світлани Андріївни є завершеним самостійним науковим дослідженням, присвяченим актуальній та складній проблемі сучасної психології – з'ясуванню психологічних механізмів впливу вимог навчального середовища на негативні та позитивні показники психологічного функціонування студентської молоді з урахуванням ролі інтегральних особистісних ресурсів.

Актуальність теми дослідження зумовлена суттєвими змінами умов навчання у закладах вищої освіти, зростанням академічних, емоційних і соціальних навантажень на студентів, а також підвищенням ризиків розвитку емоційного вигорання та зниження суб'єктивного благополуччя. В умовах суспільної нестабільності, трансформації освітнього процесу та зростання вимог до професійної й особистісної самореалізації молоді проблема збереження психологічного здоров'я студентів набуває особливої наукової та практичної значущості. У цьому контексті дослідження психологічного капіталу як ресурсу подолання негативних наслідків навчального стресу є своєчасним і соціально значущим.

Теоретико-методологічні засади дисертації ґрунтуються на сучасних концепціях психології стресу та ресурсів. Авторка продемонструвала ґрунтовне знання й критичне осмислення положень транзакційної теорії стресу і копіngu С. Лазаруса та С. Фолкман, теорії збереження ресурсів С. Гобфола, а також моделі вимог і ресурсів (JD-R). Важливою перевагою роботи є концептуальна інтеграція зазначених підходів у контексті навчального середовища, що дозволило розглядати психологічний капітал не лише як захисний чинник, а як активний регулятор взаємодії між вимогами середовища та психологічними наслідками навчальної діяльності.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у комплексному теоретико-емпіричному обґрунтуванні ролі психологічного капіталу як

медіатора і модератора впливу вимог навчального середовища на емоційне вигорання та задоволеність життям студентів. Уперше на вітчизняному емпіричному матеріалі показано, що психологічний капітал здатний не лише опосередковувати вплив навчальних вимог на психологічні наслідки, а й змінювати силу та напрям цього впливу залежно від рівня його сформованості. Отримані результати розширюють уявлення про механізми психологічної адаптації студентів і поглиблюють ресурсно-орієнтований підхід в освітній психології.

Методологічна організація дослідження характеризується логічною послідовністю та внутрішньою узгодженістю. Авторкою чітко сформульовано мету, завдання та гіпотези дослідження, обґрунтовано вибірку та застосування валідного психодіагностичного інструментарію. Для аналізу емпіричних даних використано сучасні методи математико-статистичної обробки, зокрема кореляційний аналіз, регресійні моделі, а також аналіз медіації та модерації, що відповідає міжнародним стандартам психологічних досліджень. Отримані результати є статистично достовірними, репрезентативними та коректно інтерпретованими.

Емпіричні результати дисертації переконливо свідчать про значущий вплив вимог навчального середовища на рівень емоційного вигорання та задоволеність життям студентів, а також про ключову роль психологічного капіталу у формуванні адаптивних стратегій реагування на навчальний стрес. Авторкою показано, що високий рівень психологічного капіталу асоціюється зі зниженням емоційного виснаження, зменшенням деперсоналізації та підвищенням показників суб'єктивного благополуччя, що підтверджує доцільність розвитку особистісних ресурсів студентів як напряму психологічного супроводу вищої освіти.

Проведене дослідження показало, що короткострокова тренінгова інтервенція з розвитку психологічного капіталу є ефективним інструментом підвищення окремих його компонентів у студенток закладів вищої освіти. Найбільш стійкі позитивні зміни були зафіксовані щодо надії та резильєнтності, що підтверджує їхню відносну пластичність і чутливість до цілеспрямованих психологічних впливів. Самоефективність продемонструвала часткове зростання, тоді як оптимізм мав короткочасний ефект і потребує додаткових або триваліших інтервенцій для закріплення змін. Відсутність значущих змін у контрольній групі свідчить про те, що зафіксовані ефекти зумовлені саме

тренінговим втручанням. Отримані результати підкреслюють доцільність упровадження коротких ресурсно орієнтованих програм у практику психологічного супроводу студентів з метою профілактики стресу та вигорання, а також окреслюють перспективи подальших досліджень із розширення вибірки та перевірки довготривалих ефектів інтервенцій.

Водночас дисертаційне дослідження має певні обмеження, які не знижують його наукової цінності, але окреслюють перспективи подальших наукових пошуків. Зокрема, вибірка дослідження охоплює студентів певних освітніх програм і не дозволяє повною мірою узагальнювати результати на всі категорії студентської молоді. Крім того, використання переважно самоописових методик обумовлює доцільність подальшого застосування комбінованих дизайнів дослідження з включенням об'єктивних та експериментальних методів. Перспективним напрямом подальших наукових розвідок є лонгітюдне вивчення динаміки психологічного капіталу впродовж навчання, аналіз його ролі у професійному становленні майбутніх фахівців, а також розширення досліджуваної моделі за рахунок інших особистісних і контекстуальних ресурсів навчального середовища.

Практична значущість роботи полягає у можливості використання її результатів у діяльності психологічних служб закладів вищої освіти, під час розробки та впровадження програм профілактики емоційного вигорання, тренінгів розвитку психологічного капіталу та навичок саморегуляції студентів. Матеріали дисертації можуть бути використані у навчальному процесі при викладанні дисциплін «Психологія особистості», «Психологія стресу», «Позитивна психологія», а також у підготовці майбутніх практичних психологів.

Дисертаційна робота відзначається логічною структурою, науковою коректністю викладу, чіткістю формулювань та аргументованістю висновків. Основні результати дослідження апробовані у фахових наукових публікаціях та доповідях на науково-практичних конференціях, що підтверджує їх достовірність та наукову значущість.

Індивідуальний навчальний план і індивідуальний план наукової роботи аспірантки Котенко Світлани Андріївни виконані в повному обсязі та у встановлені терміни. За період підготовки дисертації здобувачка продемонструвала високий рівень відповідальності, дослідницької самостійності та наукової зрілості.

Загалом дисертація Котенко Світлани Андріївни відповідає чинним вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії.

Науковий керівник
доктор психологічних наук,
доцент, завідувач кафедри
загальної психології
факультету психології
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

Валерій ОЛЕФІР

Підпис Валерія Олефіра засвідчую,
начальник відділу кадрів
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

Олена ГРОМИКО